

DR. POLYÁK GÁBOR

egyetemi docens, PTE BTK

A FACEBOOK-ON ELKÖVETETT JOGSÉRTÉSEKÉRT VALÓ FELELŐSSÉG¹

Átalakuló internet, változó szabályozási igények

A jogalkotó a digitális technológiák uralta környezetben kettős kihívással találja szembe magát. Az egyre komplexebb technikai és gazdasági környezet önmagában is folyamatosan megkérdőjelezi a létező jogi eszközök hatékonyságát, sőt a nemzeti jogalkotásoknak a felmerülő társadalmi kockázatok kezelésére való alkalmasságát. Másfelől egy-egy komolyabb társadalmi visszhangot kiváltó esemény újra és újra lépéskényszerbe hozza a jogalkotót, hiszen a társadalom felé meg kell őriznie magáról a cselekvőképességnek legalább a látszatát. Ez a közhangulat-vezérelt, rendszerint valamely konkrét eseményre azonnali választ adni kívánó jogalkotás ellentétben áll a komplex rendszerek megértése és hatékony alakítása iránti igénnyel. Ilyen helyzetben sem a szabályozni kívánt társadalmi viszonyok azonosítására, sem a lehetséges szabályozási alternatívák következményeinek végiggondolására nincs elegendő idő és erőforrás.

Az internet szabályozásának igénye először az 1990-es évek második felében jelent meg. Ez volt az az időszak, amikorra az internet már nem csak egy szűk értelmiségi kör bonyolult kommunikációs platformja volt, hanem felhasználók egyre szélesebb tömege szolgáltatások egyre szélesebb választékát vette igénybe rajta, és már nyilvánvaló volt a hálózat gazdasági jelentősége is. Az 1990-es évek internete egy műszaki és gazdasági értelemben is decentralizált hálózat volt, amelynek működése jelentős részben nyílt szabványokon alapult. Az első szabályozási pánik éppen az internet ellenőrizhetetlensége miatt tört ki, és leginkább az ellenőrizetlenül terjedő szexuális és erőszakos tartalmak gyerekekre gyakorolt káros hatásait igyekezett csökkenteni. Mind a szabályozást kikényszerítő társadalom, mind maga a jogalkotó meglehetősen korlátozott ismeretekkel rendelkezett az internet működéséről és jelentőségéről, és szükségszerűen túlértékelt annak veszélyeit.

¹ A tanulmány Az internetes forgalomirányító szolgáltatások szabályozási kérdései című, 116551 számú OTKA-kutatás keretében készült.

A 2010-es évek közepének internetje teljesen más képet mutat. Megjelent néhány olyan szereplő a digitális kommunikáció piacán, mindenekeelőtt a Google és a Facebook, akik a hálózati adatforgalom egyre nagyobb részét saját szolgáltatásaikba terelték. A felhasználók figyelméért és a digitális piac reklámbevételeiért zajló versenyben e szereplők a média történetében soha nem látott piaci erőre tettek szert, és az internet végső soron egy erősen centralizált hálózattá vált, ahol a kommunikáció néhány globális médiavállalat jogvédett, zárt rendszerein zajlik. A 2010-es évek közepéig átfogó szabályozási igény megfogalmazására sem a piaci szereplők, sem a felhasználók, sem a szakpolitikai döntéshozók nem voltak képesek. Ebből a helyzetből egyfelől az európai menekültválság nyomán felerősödő gyűlölködés, másfelől az amerikai elnökválasztás vagy éppen a Brexit-referendum, mint globális jelentőségű politikai események manipulatív befolyásolása billentette ki a jogalkotót.

A forgalomirányító szolgáltatások felelőssége

Ezeknek az algoritmus-alapú kommunikációs platformoknak a jogi kategóriákba sorolására egységes szabályozási megoldás még nem született. E szolgáltatások közös jellemzőjeként annyi megállapítható, hogy saját tartalmat nem állítanak elő, ehelyett valamiféle közvetítő szerepet töltenek be az információáramlásban. Ugyanakkor ez a közvetítő szerep eltér azoknak a szolgáltatóknak a szerepétől, amelyek az infrastruktúra szintjén technikai jellegű szolgáltatásokat kínálnak az információk továbbításához és tárolásához. A forgalomirányító szolgáltatások ezt az infrastruktúrát maguk is használják, és a felhasználók felé sajátos tartalomszolgáltatásokként jelennek meg, amelyeknek a fő funkciója, hogy sajátos algoritmusok felhasználásával a felhasználók figyelmét a számukra releváns információk felé irányítsák.²

Ez a közvetítő funkció, illetve a forgalomirányító szolgáltatásoknak a felhasználói tartalmakkal kapcsolatos mozgásteret – a tartalom törlése, a közzétehető tartalom szabályozása – számos jogi kérdést vet fel.³ Ez a tanulmány ezek közül a felhasználók által közzétett, illetve megosztott tartalomért viselt felelősség kérdését vizsgálja.

² Szőke Gergely László – Pataki Gábor: Az online személyiségprofilok jelentősége – régi és új kihívások, Infokommunikáció és jog, 2017/2. 63-70.

³ A forgalomirányítók szabályozási kérdéseiről ld. még Polyák Gábor: A frekvenciaszűkösségtől a szűrőbuborékig In: (Tóth András szerk.): Technológia jog. Új globális technológiák jogi kihívásai, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016, 116-141.; Polyák Gábor – Nagy Krisztina: Az internetes forgalomirányító szolgáltatók működésének alapjogi vonatkozásai, Fundamentum, 2018/1.; Zódi Zsolt: Az információs társadalom legújabb kihívásai a jog számára: Horizontális platformok. Gazdaság és Jog 2017. 9. sz. 27-30. o.

Az internetes közvetítő-szolgáltatók felelősségét Európában az 1990-es években Németország szabályozta először.⁴ A német modell a 2000-ben elfogadott európai szabályozás⁵ alapjául is szolgált. Az elektronikus kereskedelmi irányelv azt a koncepciót követi, hogy az információ tárolásában, továbbításában és hozzáférhető tételében közreműködő szolgáltatók az általuk közvetített tartalomért csak olyan mértékben tehetőek felelőssé a közvetített információval okozott jogsértésekért, amilyen mértékben technikai és jogi lehetőségük van a jogsértő információ eltávolítására. Ennek következtében azok a szolgáltatók, akik az információkat a saját távközlési hálózatukon továbbítják, és – legalábbis a 2000-es évek elején fennálló műszaki feltételek alapján – nincs lehetőségük az adatforgalom befolyásolására, semmilyen felelősséget nem viselnek a továbbított tartalomért. Azok a szolgáltatók viszont, amelyek tárhelyet biztosítanak harmadik féltől származó tartalmak számára, technikailag és jogilag is abban a helyzetben vannak, hogy egy-egy jogsértő tartalmat eltávolítsanak a tárhelyről. Ennek egyetlen akadálya, hogy a hatalmas adatmennyiség hatékonyan nem ellenőrizhető, illetve minden ilyen ellenőrzés mások alapvető jogainak súlyos sérelmével járhat. Ezért a tárhely-szolgáltató sem köteles ellenőrizni a nála tárolt információkat, de ha bármilyen módon, leginkább bejelentés alapján tudomást szerez a jogsértésről, köteles a jogsértő információt eltávolítani. Már az elektronikus kereskedelmi irányelvvel kapcsolatban is megfogalmazódott az a kritika, hogy a közvetítőszolgáltatókat túlzott mértékben ösztönzi a törlésre, mivel az alaptalan törlésnek nincs jogkövetkezménye, viszont a törlés elmulasztása esetén a szolgáltató felelősségre vonható az információval okozott jogsértésért.

Német szabályozás

Az 1990-es évekhez hasonlóan a 2010-es években is Németország lett az első olyan ország, amely kísérletet tett a forgalomirányító-szolgáltatások felelősségi rendjének kialakítására. 2017-ben – nem sokkal a szövetségi választások előtt, nyilvánvalóan a cselekvőképes jogalkotó látszatának igényével – fogadta el a német jogalkotás az ún. *Netzwerkdurchsetzungsgesetz (NetzDG)*⁶ című törvényt. A törvény címe is arra utal, hogy a törvény nem a forgalomirányítókat érintő speciális tényállásokat határoz meg, hanem a hatályos jogi, pontosabban büntetőjogi rendelkezések hatékony végrehajtásának feltételeit igyekszik megteremteni.

⁴ Polyák Gábor: Az internetszolgáltatók felelőssége az európai jogrendszerben. in: Enyedi Nagy Mihály, Farkas Zoltán, Molnár Adél, Soltészky Tibor (szerk.): Magyarország Médiakönyve 2000-2001, ENAMIKÉ, Budapest, 2001. 531-543.

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információ társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”).

⁶ Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken, <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/BJNR335210017.html>

Már a szabályozási törekvések hatására 2017 májusában bejelentette a Facebook, hogy a jelenleg alkalmazott összesen 4500 moderátor mellé felvesz még 3000-et. 7500 moderátor nagyjából 2 milliárd felhasználóra. Így egy moderátorra jut 267 ezer felhasználó, és a Facebook nem győzte hangsúlyozni, ez is mekkora költséget okoz. Sajtóhírek szerint hetente több mint 6,5 millió panaszt kell kivizsgálni, így egy panaszra átlagosan 10 másodperc jut.⁷ Az új német törvény hatályba lépése után, 2018 januárjában már újabb 10000 moderátor alkalmazásáról szóltak a sajtóhírek.⁸

A törvény azokra az ún. telemédia-szolgáltatókra⁹ vonatkozik, amelyek olyan nyereségérdekelt internetes platformokat működtetnek, amelyek célja, hogy a felhasználók más felhasználók vagy a nyilvánosság részére tetszőleges tartalmakat elérhetővé tegyenek.¹⁰ Ezzel egyrészt a törvény elhelyezi a forgalomirányító szolgáltatásokat a már létező fogalmi keretek között, másrészt állást foglal abban a kérdésben, hogy melyek az érintett szolgáltatások legfontosabb közös jellemzői. A telemédia-szolgáltatások mindazok az elektronikus információ- és kommunikációs szolgáltatások, amelyek nem minősülnek a távközlési törvény szerinti, teljes egészében jelek távközlési hálózaton történő átviteléből álló távközlési szolgáltatásnak¹¹, távközlés-alapú szolgáltatásnak¹² vagy műsorszolgáltatásnak¹³. Ebben a meglehetősen széles fogalmi keretben a NetzDG azokat a szolgáltatásokat szabályozza, amelyek a felhasználók részére olyan platformot biztosítanak, ahol tetszőleges tartalmakat oszthatnak meg más felhasználókkal. Ez a meghatározás szükségszerűen kiterjed valamiféle tárhelyszolgáltatás nyújtására, valamint egy nyilvános keretrendszer működtetésére, nem foglalja viszont magában azt a feltételt, hogy a

⁷ Wefing, Heinrich: Das Monster lebt, Zeit Online, 2017.05.31, <http://www.zeit.de/2017/23/facebook-heiko-maas-netz-gesetz-hasskommentare-soziale-medien>

⁸ Facebook will mit 10.000 neuen Mitarbeitern gegen Hetze vorgehen, Zeit Online, 2018.01.23, <http://www.zeit.de/digital/2018-01/netzdg-facebook-mitarbeiter-hasskommentare>

⁹ Ld. Telemediengesetz 1. § (1); Rundfunkstaatsvertrag 2. § (1)

¹⁰ NetzDG 1. §

¹¹ A távközlési szolgáltatások azok a rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatások, amelyek teljes egészében vagy nagyrészt jelek távközlési hálózaton történő átviteléből állnak, ide értve a műsorterjesztési hálózaton történő jelátvitelt (Telekommunikációsengesetz 3. § 24.).

¹² A távközlés-alapú szolgáltatások olyan szolgáltatások, amelyeknél a tartalomszolgáltatás még a távközlési kapcsolat fennállása alatt megvalósul, és így nem eredményeznek térben vagy időben elválasztható tartalomszolgáltatási teljesítményt; ilyenek különösen az emelt díjas telefonszolgáltatások (Telekommunikációsengesetz 3. § 25.).

¹³ A műsorszolgáltatás törvényi fogalmát a műsorszolgáltatásról szóló tartományközi szerződés határozza meg. E szerint a műsorszolgáltatás tetszőleges típusú, szavakból, hangokból vagy képekből álló műsorkínálatnak (*Darbietung*) a nyilvánosság felé irányuló összeállítás és terjesztése, elektromágneses rezgések felhasználásával, vezeték nélkül, illetve vezeték mentén vagy segítségével; a fogalom magába foglalja azokat a műsorkínálatokat is, amelyek terjesztése kódolva vagy külön ellenszolgáltatás fejében történik [Rundfunkstaatsvertrag 2. § (1)].

platform-üzemeltető bármilyen szervezési, rangsorolási tevékenységet végezzen a felhasználói tartalmakkal kapcsolatban. Így azonban az egyszerű tárhelyszolgáltatás és a platform-üzemeltetés közötti elhatárolás egyáltalán nem egyértelmű.

Nem tartoznak a szabályozás hatálya alá azok a platformok, amelyek a szolgáltató saját újságírói-szerkesztői felelőssége körében készített tartalmakat tesznek elérhetővé, valamint azok, amelyek az egyéni kommunikációt szolgálják, vagy – közelebről meg nem határozott – speciális tartalmak terjesztését szolgálják. A törvényben előírt kötelezettségek nem vonatkoznak továbbá azokra a közösségi hálózatokra, amelyeknek kevesebb, mint kétmillió regisztrált felhasználója van Németországban.¹⁴

A törvény taxatív felsorolással határozza meg azokat a jogsértő tartalmakat, amelyek esetében a törvényt alkalmazni kell. A törvény a német büntetőtörvénykönyv húsz tényállását sorolja fel, amelyek megvalósítása esetén a törvény hatálya alá tartozó jogsértő tartalom jön létre. Ezek közé a bűncselekmények közé tartozik többek között az alkotmányos sértő szervezetek propagandaanyagainak terjesztése és szimbólumainak terjesztése, az államellenes erőszakos cselekmények előkészítése, a bűncselekmény elkövetésére való nyilvános felhívás, a bűnszervezet és a terroristaszervezet létrehozása, az uszítás, a kegyetlen vagy embertelen erőszak ábrázolása, a bűncselekmények helyeslése, a hitbéli, vallási, világnézeti meggyőződés szidalmazása, a gyermekpornográfia terjesztése, a rágalmozás és a becsületsértés, a jogosulatlanul készített hangfelvétel terjesztése, valamint a fenyegetés.

Törlési kötelezettség alkotmányos kérdőjelekkel

A törvény legfontosabb és legnagyobb vitákat kiváltó¹⁵ rendelkezései a forgalomirányító szolgáltatásoknak a közvetített tartalommal kapcsolatos felelősségét szabályozzák.¹⁶ A törvény kötelezi a hatálya alá tartozó szolgáltatókat, hogy hatékony és átlátható eljárásokat működtessenek a jogellenes tartalmakkal szembeni panaszok kezelésére. A panasz benyújtására könnyen felismerhető, közvetlenül elérhető és folyamatosan rendelkezésre álló eljárást kell a felhasználók részére biztosítani.

¹⁴ NetzDG 1. §

¹⁵ Ld. Holznapel, Bernd: Stellungnahme zum Entwurf eines Gesetzes zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in Sozialen Netzwerken, Bundestags-Drucksache 18/12356, <https://www.bundestag.de/blob/510884/f1b4c089c611b0dadf00a367407a462d/holznapel-data.pdf>; Spindler, Gerald: Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz, Kommunikation und Recht, 2017/9, 533-544.

¹⁶ NetzDG 3. §

Az eljárással szemben a törvény további elvárásokat támaszt. Az eljárásnak biztosítania kell, hogy a közösségi hálózat szolgáltatója haladéktalanul tudomást szerez a panaszról és ellenőrzi, hogy a panaszban megjelölt tartalom jogellenes-e. A törvény legvitatottabb rendelkezése szerint a nyilvánvalóan jogellenes tartalmat a szolgáltató a panasz beérkezését követő 24 órán belül köteles eltávolítani, illetve az ahhoz való hozzáférést megszünteti.

Ezek a döntések minden esetben alapvető emberi jogot érintenek, mivel korlátozzák a véleményszabadságot, ami feltétlenül indokolja az eljárási garanciák kidolgozását. A panasz benyújtásának módjára, a panasz tartalmi elemeire vonatkozó elvárásokat a törvény nem határozza meg. Ugyancsak nem ad arra vonatkozó szempontokat, hogy mi teszi a jogsértést nyilvánvalóvá. A német büntetőjogi joggyakorlat ismerete nélkül is kijelenthető azonban, hogy az érintett tényállások a bíróságoktól is megfontolt mérlegelést követelnek meg. A 24 órán belüli döntéshozatalra kötelezett szolgáltatóknak a szükséges jogi ismeretekkel nyilvánvalóan nem kell rendelkezniük, és az ésszerűtlenül rövid határidőtől függetlenül sem rendelkeznek a tényállás felderítéséhez szükséges eszközökkel. Csak egészen kivételesek lehetnek azok az esetek, amikor egy laikus felelős módon megállapíthatja egy közlés „nyilvánvalóan” jogsértő jellegét.

A szolgáltató döntése ráadásul végleges. A tartalom közzétevője számára semmilyen jogorvoslati eszköz nem áll rendelkezésre. Ha rendes bírósági úton vitatná a törlés jogszerűségét, komoly nehézségbe ütközne a jogalap, valamint az alkalmazandó jog és a joghatóság meghatározásával kapcsolatban.

Az eltávolítási kötelezettség elmulasztása esetén ugyanakkor a forgalomirányító szolgáltatónak súlyos bírsággal kell számolnia. A bírság összege a törvény szerint akár ötvenmillió euró is lehet. Ez még a legnagyobb szolgáltatók esetében is jelentős visszatartó erő, és nyilvánvalóan sokkal inkább érdemes a bejelentések túlnyomó többségére a kifogásolt tartalom eltávolításával válaszolni, mint megkockáztatni a bírságot.

Amikor a jogsértés nem nyilvánvaló, akkor a jogellenes tartalmat a szolgáltatónak haladéktalanul, „rendszerint” a panasz beérkezését követő hét napon belül kell eltávolítani vagy hozzáférhetetlenné tennie. Ez a határidő egyrészt abban az esetben léphető át, ha a tartalom jogellenessége valamely tényállítás valótlanságának bizonyításától vagy felismerhetően más ténybeli körülménytől függ. E rendelkezésből az következik, hogy a tények valóságának bizonyítása is a szolgáltató felelősségi körébe tartozik, amihez a törvény semmilyen eljárási rendet nem biztosít.

A hét napos határidő másrészt abban az esetben meghosszabbodik, ha a szolgáltató a panaszt hét napon belül egy elismert önszabályozó szervezet részére továbbítja és e szervezet döntésének aláveti magát. Ebben az esetben a panasz elbírálásának hét napos határideje az önszabályozó szervezetet köti. Az önszabályozó szervezetek elismeréséről a Szövetségi Igazságügyi Hivatal (Bundesamt für Justiz) dönt. Elismert önszabályozó szervezet az a szervezet lehet, amely biztosítja a panaszokat kivizsgáló személyek függetlenségét és hozzáértését, folyamatosan biztosítja a panaszok hét napon belüli kivizsgálását és az ehhez szükséges feltételeket, és olyan eljárási rendet hoz létre, amely szabályozza a panaszok kivizsgálásának terjedelmét és

lefolyását, valamint az érintett szolgáltatók együttműködési kötelezettségét, továbbá panasz-bejelentési lehetőséget és jogorvoslati lehetőséget biztosít. Az önszabályozó szervezetnek több közösségimédia-szolgáltató fenntartásában kell működnie, és lehetővé kell tennie további szolgáltatók csatlakozását. A Szövetségi Igazságügyi Hivatal a közösségimédia-szolgáltatót meghatározott időre eltilthatja a panaszok önszabályozó szervezetéhez továbbításától, ha feltehető, hogy az önszabályozó szervezeten keresztül a panaszok jogszerű elbírálása nem valósul meg.

A törvény az eljárás átláthatósága érdekében rögzít néhány kötelezettséget. A szolgáltató ezek alapján köteles a panaszost és a kifogásolt tartalmat közzevető felhasználót minden döntéséről haladéktalanul tájékoztatni, és a döntést meg kell indokolnia. A panaszokat és a kezelésükre hozott intézkedéseket dokumentálni kell, és a szolgáltató köteles az eltávolított tartalmat bizonyítás céljából tíz hétig tárolni. A panaszok kezelését a szolgáltató vezetője havi ellenőrzéssel felügyeli. A panaszok kezelésével kapcsolatos szervezeti problémákat haladéktalanul meg kell oldani.

Az eljárásokat a Szövetségi Igazságügyi Hivatal által megbízott szerv felügyelheti. Ez a szabályozási megoldás felveti azt az alkotmányos aggályt, hogy megvalósulhat-e a véleményszabadság kormányzattól független gyakorlása, ha a véleményszabadság korlátozására irányuló rendelkezések felügyelete egy kormányhivatalhoz kötődik. A médiafelügyelet kormányzattól való függetlensége, a „Staatsferne” követelménye Németországban is alkotmányos követelmény.¹⁷ Egy ilyen felügyeleti megoldás e követelménynek valószínűleg nem felel meg.

A panaszok jellegére, a panaszkezelési munkával járó megterhelésre¹⁸ tekintettel indokolt az a rendelkezés, amely kötelezi a szolgáltatót, hogy a panaszok kezeléséért felelős személyek részére rendszeresen, legalább félévente német nyelvű oktatási és támogató programot biztosítson.

A forgalomirányítók transzparenciája

Azoknak a közösségi hálózatoknak a szolgáltatói, amelyekhez évente több mint 100 panasz érkezik jogsértő tartalmakkal kapcsolatban, félévente német nyelvű jelentést kötelesek közölni a panaszok kezelésével kapcsolatban.¹⁹ A jelentés többek között ismerteti

¹⁷ Hoffmann-Riem, Wolfgang: Kommunikations- und Medienfreiheit, in: Benda, Ernst – Maihofer, Werner – Vogel, Hans-Jochen: Handbuch des Verfassungsrechts der Bundesrepublik Deutschland, Teil 1, Walter de Gruyter & Co., Berlin, 1995. 227.

¹⁸ Ld. Krause, Till – Grassegger, Hannes: Inside Facebook, Süddeutsche Zeitung, 2016. december 15., <http://www.sueddeutsche.de/digital/exklusive-sz-magazin-recherche-inside-facebook-1.3297138>

¹⁹ NetzDG 2. §

- azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a szolgáltató a jogsértő cselekmények elkövetésének megakadályozása érdekében tett,
- a panaszok továbbításának mechanizmusát, valamint a jogsértő tartalmak törlésének és zárolásának döntési kritériumait,
- a beérkezett panaszok számát meghatározott csoportosításban,
- a panaszok feldolgozását végző szervezeti egység szervezetét, személyi feltételeit, szakmai és nyelvi kompetenciáit, az ott dolgozók képzését és mentális támogatását,
- azt az iparági szervezetet, amelynek a szolgáltató tagja,
- azoknak a panaszoknak a számát, amelyek esetében a szolgáltató külső szervvel konzultált a döntés meghozatala előtt,
- azoknak a panaszoknak a számát, amelyek esetében a szolgáltató a tartalom törlése vagy zárolása mellett döntött,
- azt, hogy a panaszok beérkezésétől a tartalom törléséig vagy zárolásáig mennyi idő telik el,
- azokat az intézkedéseket, amelyeket a szolgáltató a panaszos és kifogásolt közlést közlétevé tájékoztatása érdekében tesz.

A fenti listából különösen fontos, hogy a jelentésben nyilvánosságra kell hozni „a jogsértő tartalmak törlésének és zárolásának döntési kritériumait”. A Facebook eddigi törlési gyakorlatáról mostanáig annyi információ került nyilvánosságra, amennyit a *Süddeutsche Zeitung*²⁰ és a *The Guardian*²¹ kiszivárogtatott; ezekből az derült ki, hogy a lehetséges normaszegéseket a Facebook alkalmazottai nagyon leegyszerűsített, lényegében matematikai képletek formájában leírt szempontok mentén szűrik ki. Az eljárások, illetve a tartalomszűrés szempontjainak nyilvánossága a minimális garanciája a véleményszabadságot korlátozó szolgáltatói döntéshozatalnak.

A törvény előírja belföldi kézbesítési megbízott kijelölését, és e személy elérhetőségének közzétételét a platformon. A szolgáltatónak ki kell jelölnie továbbá egy személyt, aki a nyomonkövethetőség megkereséseit teljesíti.²²

A törvény az abban meghatározott kötelezettségek megszegését szabálysértésnek minősíti, amelyet a Szövetségi Igazságügyi Hivatal vizsgál ki és szankcionál.²³ Szabálysértésnek minősül a jelentési kötelezettség megszegése, a panaszkezelési eljárás kialakításának elmu-

²⁰ Hurtz, Simon – Munzinger, Hannes: Nach diesen Kriterien löscht Facebook, *Süddeutsche Zeitung*, 2017.05.21, <http://www.sueddeutsche.de/digital/einblick-in-interne-dokumente-nach-diesen-kriterien-loescht-facebook-1.3515514>

²¹ Hopkins, Nick: Revealed: Facebook's internal rulebook on sex, terrorism and violence, *The Guardian*, 2017.05.21, <https://www.theguardian.com/news/2017/may/21/revealed-facebook-internal-rulebook-sex-terrorism-violence>

²² NetzDG 5. §

²³ NetzDG 4. §

lasztása, a panaszkezelés felügyeletének elmulasztása, a szervezeti hiányosságok orvoslásának elmulasztása, a munkatársak képzésének és támogatásának elmulasztása, valamint a kézbesítési megbízott kijelölésének elmulasztása. A szabálysértések ötvenmillió euróig terjedő bírsággal sújthatók. A kézbesítési megbízottal kapcsolatos szabálysértések esetében a bírság felső határa 500 000 euró.

Miközben a törvény a szolgáltató esetében semmiféle garanciális szabályt nem tartalmaz a tartalom jogsértő jellegének megállapításával kapcsolatban, addig a szabálysértési eljárás során a bírság kiszabásának feltételül szabja, hogy a jogsértés fennállásáról a bíróságnak kell előzetes döntést hoznia. Mintha kevésbé bízna a jogalkotó a szabálysértési hatóságban, mint a közösségimédia-szolgáltatóban.

A törvény alkalmazásának első tapasztalatai

A törvény 2017. október 1-én lépett ugyan hatályba, de a panaszkezelési eljárások kialakítására a szolgáltatók további három hónapot kaptak. A felelősségi szabályok így ténylegesen 2018. január 1-től alkalmazandók. Az első törlés, amely egyúttal politikai vihart is kavart, már január 2-án megtörtént. Az Alternative für Deutschland nevű populista párt egyik politikusa egy Twitter-üzenetben és egy Facebook-bejegyzésben „barbár, muszlim, csoportos erőszakot elkövető férfinak” nevezte a bevándorlókat, ami miatt a Twitter ideiglenesen letiltotta a fiókját, a Facebook pedig uszítás miatt törölte a bejegyzést.²⁴ A német kormány ezt követően bejelentette, hogy a törvény hatását értékelni fogják, és szükség esetén módosítják azt.²⁵

Figyelemreméltó fejlemény, hogy a Twitter a panaszjeljárások megindulása előtt úgy módosította felhasználási feltételeit, hogy rögzítette, a jogsértésekkel – és a felhasználási feltételek megsértésével – kapcsolatos hamis bejelentések visszaélészerű bejelentésnek minősülnek, és az ismételt visszaélés a Twitter-fiók zárolását vonja maga után.²⁶ A Twitter ezzel fontos lépést tett az indokolatlan bejelentések visszaszorítására.

²⁴ Pergande, Frank: Ein Gesetz gegen die AfD? Frakfurter Allgemeine Zeitung, 2018.01.08, <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/netzdg-ein-gesetz-gegen-die-afd-15378459.html>

²⁵ Bundesregierung will NetzDG überprüfen, Zeit Online, 2018.01.08, <http://www.zeit.de/digital/internet/2018-01/netzwerkdurchsetzungsgesetz-bundesregierung-soziale-netzwerke-berichte>

²⁶ Greis, Friedhelm: Das große Löschen kann beginnen, Zeit Online, 2018.01.02, <http://www.zeit.de/digital/internet/2018-01/netzwerkdurchsetzungsgesetz-netzdg-heiko-maas>

Zárszó

A német törvény jelen formájában nem szolgálhat európai mintaként, mert nem biztosítja a vélemény szabadság szempontjából elvárható minimális garanciákat sem. A törvény azt a koncepcionális kérdést veti fel, hogy az állam milyen mértékben szervezheti ki a jogérvényesítést üzleti vállalkozásokhoz. A német megoldás a jogsértő tartalmakkal szembeni fellépés terheit jelentős részben a szolgáltatókra telepíti, aminek az alapjogi szempontok figyelmen kívül hagyása az ára. Elvileg azonban nincs akadálya annak, hogy az állam alakítson ki olyan speciális eljárásokat, amelyek gyorsan, ugyanakkor jogállami garanciák mellett gondoskodnak a jogsértő tartalmak eltávolításáról. Ennek módja lehet olyan ideiglenes intézkedés elrendelése, amely a jogerős bírósági ítélet megszületéséig zárolja az adott tartalmat. A magyar Büntető Törvénykönyv és a büntetőeljárás szabályok az elektronikus adat ideiglenes, illetve végleges hozzáférhetetlenné tételére vonatkozó rendelkezésekkel²⁷ kínál is ehhez – részleteiben persze továbbgondolandó²⁸ – kiindulópontot.

²⁷ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 77. §; A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 335-338. §

²⁸ Óvakodj a KEHTA-tól, Átlátszó Blog, 2012.12.04, http://atlatszo.blog.hu/2012/12/04/ovakodj_a_kehta-tol; Polyák Gábor: Végképp eltörölni, Mérték Blog, 2013.05.17, <http://mertek.eu/2013/05/17/vegkepp-eltorolni-adatszures-es-blokkolas-a-magyar-jogban/>